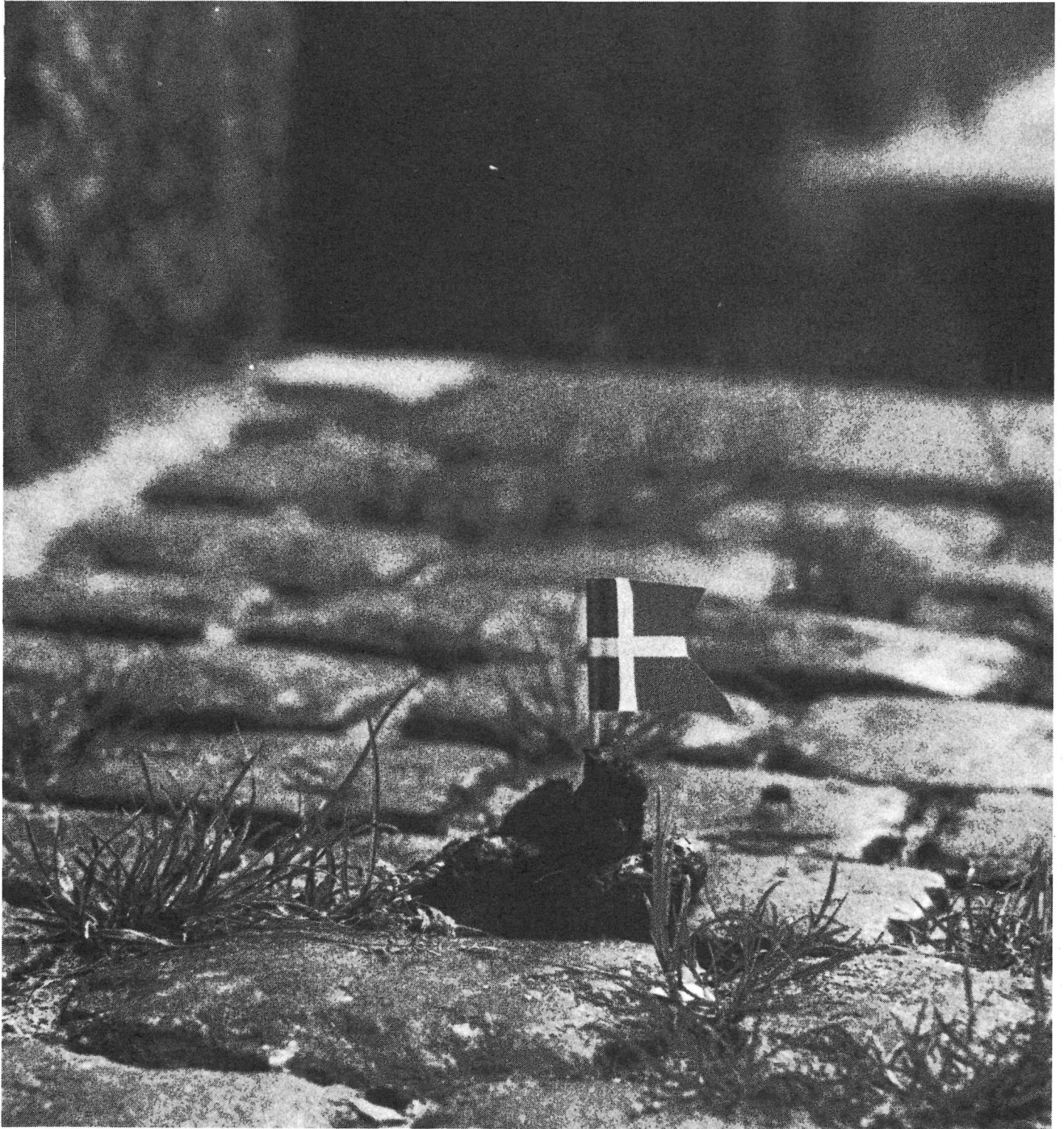

NOAH

NOVEMBER 1981

77

KR. 8,-

Tema: Miljøloven

LOV OM MILJØBESKYTTELSE

UDGIVER:

NOAH
Rådhusstræde 13¹
1466 Kbh K

Tlf 01 - 156052

Giro 5 56 00 39

Åbningstid:
Hverdage 10 - 16

ABONNEMENT:

NOAH 71 - 78, kr
65,-

Ældre numre kan
købes så længe op-
lag haves.

Meddelelser om
flytning og rekla-
mation vedr. leve-
ring rettes til
postvæsenet.

SATS:

Ralfs Fotosats.
Carolinevej 32
2900 Hellerup

TRYK:

Eks-Skolens
Trykkeri ApS
Nørrebrogade 5 C
2200 Kbh N

REDAKTION:

Henning Schroll
Bente Andersen

INDHOLD:

Miljølovens revision	s	3
Hvidbogen	s	5
Det største huls princip	s	6
Giften siver	s	8
Der er mere end miljøloven	s	10
Forureneren betaler - ikke	s	12
Ræven vogter gæs	s	14
Krav til en dansk miljø- politik	s	16

Her er et blad, der handler om NOAH's erfaringer med loven om miljøbeskyttelse, om den kritik vi har af loven og de forhold vi kunne tænke os ændret. Anledningen er, at miljøloven står overfor at skulle revideres i folketinget.

Og problemerne er alvorlige for lovmagerne. Her 7 år efter miljølovens vedtagelse er der hver dag en ny miljøsag i avisen - Cheminova, nedgravede gifttønder, Grindstedværket. Det er ikke nemt, at gøre miljøloven troværdig i befolkningens øjne.

Miljøloven har nogle fundamentale mangler, som NOAH gang på gang har peget på. Vigtigst er, at alle gode hensigter om forbedringer af miljøkvaliteten, skal vejes op mod den samfundsmæssige nytte af en given virksomhed, der skal gribes ind overfor. Så mange er ordene i loven om den sag, og det betyder i praksis, at i alle væsentlige forureningssager henvises til beskæftigelsen og så falder forureningsbekæmpelsen bort. Hensynet til at bevare arbejdspladser er et vigtigt spørgsmål for de mennesker, det går ud over, men det er utåleligt, at det ikke er lovgivningsmæssigt præciseret hvordan og hvornår hensynet til arbejdspladser skal retfærdiggøre ødelæggelser af miljøet. Miljøstyrelsen har med sit forslag til revision af miljøloven halvhjertet prøvet at forbedre miljølovens omdømme, ved at foreslå at nogle miljøorganisationsinteresser i højere grad skulle tilgodeses i miljøadministrationen. Disse forsøg anser vi for klart utilstrækkelige og som et udtryk for at socialdemokratiet ikke i det lange løb kan tåle den totale forbrødring med Industrirådet omkring miljøloven. Industrirådet har aldrig lagt skjul på, at det fører den store pen i miljølovskrivningen og er der noget Industrirådet skyer, så er det at give NOAH indflydelse på miljøloven. Industrirådet tør ikke engang lade NOAH - Danmarks ældste og største folkelige forureningsbekæmpende forening - være klageberettiget på linie med Naturfredningsforeningen og sportsfiskerne. Der er lagt op til miljølovens fortsatte afmagt overfor forureningen til skade for det danske miljø og miljøloven vil få svindende indflydelse på den skærpede miljøkamp.

Miljølovens revision

Ved at se nøjere på de diskussioner, der har været omkring ændringsforslagene til miljøloven, får man et billede af, for hvem miljøloven er verdens bedste lov, og hvem der hver gang bliver sorteper.

Allerede ved lovens tilblivelse var der megen diskussion og kritik. En del af kritikken søgte myndighederne at opsamle gennem høringsrunder, hvor en række organisationer blev repræsenteret for et udspil fra miljøstyrelsen, og organisationerne havde så lejlighed til at komme med skriftlige og mundtlige kommentarer. Industrirådet, Landbrugsorganisationerne, forbrugerrådet, NOAH m.fl. deltog. Men uden overdrivelse kan man sige, at miljøloven blev særdeles meget præget af industrirådets interesser. Alligevel var erhvervslivet bekymrede for, hvorvidt denne lov faktisk ville fungere tilfredsstillende, så man fik indføjet, at der i loven skulle stå, at den skulle revideres efter 2 år. I 1976 kom så miljøstyrelsens første forslag til revision af miljøloven. Hovedsynspunktet var, at loven havde fungeret godt, men man ville godt ændre miljøankenævnets sammensætning, så også fagbevægelse og miljøbevægelse blev repræsenteret, og miljøstyrelsen ville gerne have genanvendelsesproblestillinger ind i miljøloven. Industrirådet ville ikke være med. Man skulle ikke nyde noget af at give miljøministeren frie tøjler i forhold til genanvendelse, så industrirådet forlangte, at lovgivningen på dette område skulle være langt mere konkret end på miljøområdet. Industrirådet havde endnu

ikke erkendt de store fordele, de høstede af, at love var bemyndigelseslove, hvor erhvervsorganisationerne får en kolossal indflydelse.

Diskussionen om miljøstyrelsens første revisionsudspil ender med det politiske synspunkt, at når loven har fungeret så kort tid, er der ikke grundlag for større ændringer. Miljøloven ændres på to punkter. Man lemper myndighedernes tavshedspligt, så befolkningen nu kan få oplysning om, at der verserer en sag. Der åbnes mulighed for, at klager ikke har opsættende virkning, d.v.s. at en industri kan gå igang med en udvidelse, selvom der foreligger en klage f.eks. til miljøankenævn. For at forbedre grundlaget for kommende revisioner sættes et udredningsarbejde igang og en rapport kommer i 1979 (Miljøreformen — en foreløbig redegørelse om miljøreformens virkninger). Den endelige rapport er kritiseret i en senere artikel, side 5.

17.12.1979 kommer et nyt udkast til miljølovs revision, med det sædvanlige forslag til ændring af miljøankenævnets sammensætning. I høringsrunden foreslår amtsrådsforeningen med besparelsesmotiv, at der kun skal være to klageinstanser, nemlig amtsråd og miljøankenævn. Revisionen udsættes et år og endelig kommer 1.7.1981 miljøstyrelsens seneste udkast til revision, hvor der er

tre væsentlige punkter:

1. Udvidet organisationsadgang til at klage.
2. Udvidelse af miljøankenævn.
3. Administrative begrænsninger i klage og sagsbehandling.

Den gode lov

Udgangspunktet for denne revision er for miljøstyrelsen, at miljøloven er en fornuftig lov, og at ændringerne er såkaldte justeringer. NOAH mener ikke, at miljøforholdene er så tilfredsstillende, og at miljøloven har bidraget til et bedre miljø. Tager man udgangspunkt i miljøstyrelsens egen rapport, er der intet belæg for at mene, at loven har fungeret godt. Miljøloven er en snedig indretning. På den ene side skal loven tage beslutninger mellem interessemodsetninger, som ikke er forenelige. Det fremgår jo tydeligt af formålsparagraffen, hvor der godt nok skal tages hensyn til miljøets tilstand, men der skal også tages hensyn til de økonomiske interesser, som en given forureningsbekæmpelse vil gå ud over. På den anden side prøver loven under dække af juridiske, tekniske og planlægningsmæssige finesser at påstå,

at der er løsninger på miljøproblemerne. Det er der selvfølgelig ikke. Det går altid ud over nogen. NOAH har ved talrige lejligheder krævet en klargøring af loven, så det fremgår, hvad den egentlig drejer sig om.

Enten fjernes de økonomiske afvejninger i lovens indledning, og loven får den funktion at skulle tilvejebringe oplysninger om konsekvenserne af produktionens udvikling. Så kan de økonomiske vurderinger, der selvfølgelig skal foretages, besluttes i en almindelig politisk/økonomisk sammenhæng. Eller også må loven udbygges, så det konkret fremgår hvilke økonomiske hensyn, der skal tages i forhold til forureningsproblemerne.

Den generelle kritik har NOAH fremført talrige gange, uden der er sket andet end en total afvisning. NOAH mener, at denne uklarhed om lovens overordnede mål har afgørende indflydelse på, at loven ikke har givet nogen forbedringer for det danske økosystem som helhed. På den baggrund har NOAH svært ved at svinge sig op til den store begejstring over de forslag, miljøstyrelsen har stillet.

De konkrete forslag

Det er selvfølgelig meget godt, at landsdækkende organisationer som NOAH kan påklage sager uden selv at have en væsentlig individuel (ejendomsret) interesse i sagen, men at kunne klage forandrer jo ikke afgørelsens karakter. Desuden finder NOAH det mere væsentligt, at lokalgrupper kan klage, men det er der ikke åbnet mulighed for.

Det er også meget godt, at miljøankenævnet foreslår ændret, så udmærkede organisationer som arbejdernes erhvervsråd, forbrugerrådet og sportsfiskerne kan få en plads i nævnet. Men vi mener alligevel, at det ville være en bedre politik helt at fjerne dette usaglige og udemokratiske miljøankenævn. Se artiklen om miljøankenævn side 14.

En fjernelse af miljøankenævnet ville betyde en administrativ lettelse og derved imødekomme erhvervslivets utilfredshed med sagsbehandlingstiden. Miljøstyrelsens udspil om forkortelse af sagsbehandlingstiden handler om, at visse større sager direkte skal starte sagsbehandlingen i styrelsen, og desuden skal »mindre tunge sager« ikke kunne ankes til miljøankenævnet. Sådanne administrative lettelser er NOAH skeptiske overfor, fordi tendensen vil vanskeliggøre lokalgruppernes arbejde, og fjerne beslutningerne fra det lokale niveau. Det er ikke, fordi NOAH altid finder de lokale beslutninger særlig miljørigtige, eller at kompetancen her er imponerende. Til gengæld er alternativet en øget central sagsbehandling afskrækkende, for den vil uvilkårligt øge den fernis af ekspertise, der skal sløre, at miljøproblemerne handler om samfundsmæssige interessemodsætninger.

I det lovudkast, der er kommet på baggrund af høringsrunden med organisationerne, har miljøstyrelsen opgivet de forskellige administrative begrænsninger i klageadgang og sagsbehandling, mens de øvrige

ændringsforslag fastholdes, trods erhvervsorganisationernes hårdnakkede modstand. En mindre ændring er sket i forhold til miljøankenævnets sammensætning, idet erhvervsfiskerne ikke vil udpege miljøankenævnsagkyndige sammen med industrirådet, og erhvervsfiskerne er kommet i samme pulje som forbrugerrådet m.fl.

Hvad de kunne tænke sig

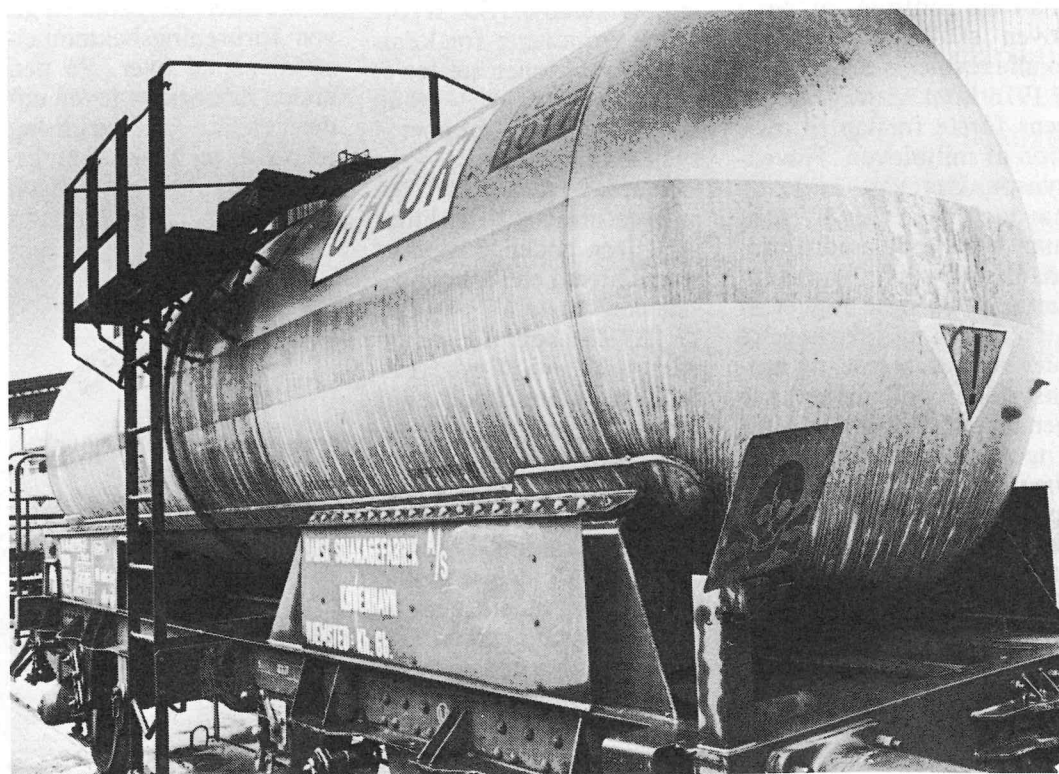
Revisionsforslagene igennem perioden har nogle faste træk. Overfladisk set bliver fornuftige forslag lagt frem og lige så sikkert taget af bordet igen. Det er industrirådet, der spiller første violin i den koncert om miljøloven. Kun en langt mere centraliseret miljøbevægelse, organiseret efter de spilleregler der er ved denne koncert, vil kunne få indflydelse, og spørgsmålet er, hvor langt denne indflydelse ville række. NOAH er tvivlende overfor, om miljøproblemerne kan løses gennem statsmagtens indgreb, og der er fuld enighed om, at prioritere dette arbejde lavt. Vi har fundet, at organisationens græsrods-karakter er mere betydningsfuld for et bedre miljø end en placering i det centralpolitiske apparat.

Hvad er miljøloven

Miljøloven er en rammelov, der blev vedtaget i et forlig mellem de konservative og socialdemokraterne i 1973. Rammeloven vil sige, at loven ikke indeholder konkrete bestemmelser om, hvor meget der f.eks. må være af et stof i miljøet. Rammerne skal udfyldes, og det er formelt miljøministeren, der skal gøre det. Reelt bliver arbejdet udført i miljøstyrelsen, der er en central administration med eksperter indenfor en række fagområder. Her bliver så de konkrete cirkulærer og vejledninger udarbejdet.

Den fremherskende filosofi i miljøloven er, at forureningsbekæmpelsen kan ske ved en bedre planlægning på miljøområdet. I amtskommunen skal der foretages en kortlægning af forureningskilderne, og på baggrund af disse skal der udarbejdes planer for spildevandsudledninger, lossepladser, forbrændingsanstalter m.m. Særlig forurenende nye virksomheder (nævnt i en særlig liste) skal underkastes en godkendelsesprocedure.

Beslutningerne i konkrete miljøsager er så vidt muligt tilstræbt at skulle foregå i kommunerne, der i afgørelsen så må tage hensyn til den amtskommunale planlægning. Afgørelserne kan klages til en højere instans, hvis klageren har en »væsentlig individuel« interesse i sagen. Kommunalbestyrelsens og amtsrådets afgørelser kan klages videre til miljøstyrelsen, hvis afgørelse kan klages til miljøankenævnet, hvor den endelige beslutning i dette klagesystem finder sted.

Hvidbogen

NOAH har tidligere grundigt behandlet en foreløbig redegørelse om miljøreformens virkninger i NOAH-blad nr. 68-69. På baggrund af den foreløbige redegørelse er der nu kommet en folkeudgave om, hvordan miljøloven har virket.

Hvidbogen er en 88 siders tryksag fra miljøstyrelsen med titlen: »Miljøbeskyttelse — indsats — resultater — perspektiver«.

Filosofien bag denne publikation er følgende: Om og hvordan miljøbeskyttelsesloven skal laves om, afgøres af de resultater, der er opnået via den nuværende lov, d.v.s. af hvordan miljøkvaliteten har udviklet sig.

Det lyder jo meget indlysende og logisk. Der er dog en række årsager til, at metoden ikke dur:

- kvaliteten af det miljø, der omgiver os, bestemmes i første række af den økonomiske og tekniske udvikling.
- en lang række andre love har sammenlagt haft en større indflydelse på miljøkvaliteten end miljøbeskyttelsesloven.
- i redegørelsen diskuteres samspillet mellem de to ovennævnte faktorer og miljøbeskyttelsesloven ikke.
- der findes ingen entydig måde at måle miljøkvaliteten på.
- redegørelsen går uden om en diskussion af to væsentlige punkter, nemlig formålet med/filosofien bag miljøbeskyttelsesloven, og hvordan det decentraliserede administrationssystem, der er indbygget i loven, fungerer.

Forurening og miljøkvalitet

Hvidbogens centrale afsnit har overskriften: »Udvik-

lingen i miljøkvaliteten«. Efter en række indledende dybsindigheder af typen:

»Miljøkvaliteten afhænger af forureningsgraden...«

»Det er i praksis umuligt at opgøre mængden af udledningerne...«

»Måling af miljøkvaliteten, d.v.s. livsbetingelserne for mennesker, dyr og planter, er endnu vanskeligere at foretage.«

går man igang med at vurdere miljøkvaliteten ved at opgøre mængden af udledningerne! Opgørelsen sker på den traditionelle recipientbasis — jord, luft,

vand.

Miljøstyrelsen konstaterer — ikke uventet — at udledningerne af nogle stoffer, f.eks. svovldioxid og sod falder, mens forureningen med andre stoffer, f.eks. kvælstofoxider og tungmetaller, vokser.

Men man leder forgæves i hvidbogen efter svar på de indlysende spørgsmål:

— Hvilken indflydelse har miljøbeskyttelsesloven haft på den skitserede udvikling?

— Hvordan skal loven justeres for at løse f.eks. det alvorlige problem med de voksende udledninger af tungmetaller.

Pressemeddelelserne

Derimod har miljøstyrelsen ikke været bleg for at drage konklusioner i de pressemeddelelser, som de har udsendt med baggrund i hvidbogen. I en pressemeddelelse fra juni 1980 står

der om:

Grundvandet. Kvaliteten er god.

Søer og vandløb. De mange nye rensningsanlæg ... har betydet, at et vendepunkt er nået.

Det åbne hav. I de kystnære områder giver forureningen generelt ikke anledning til gener.

Luften. Luftkvaliteten er blevet væsentligt forbedret. o.s.v.

Ikke et ord om f.eks. den voksende tungmetalforurening, og bemærkningen om de kystnære områder er i direkte modstrid med hvidbogen.

Men det indtryk, som avislæserne efterlades med, er, at det går fint med miljøkvaliteten, og at vi godt kan spare nogle af de »mange penge, vi bruger på miljøbeskyttelse — omkring 3 mia. kr. om året.« (pressemeddelelsen).

Det største huls princip

Et gammelt mundheld blandt ingeniører angående forurening hedder: the solution to pollution is dillution — forureningsproblemet løses ved fortynding.

Man skulle tro, at dette princip var afgået ved døden, efter at det er afsløret, at miljøgifte som DDT og PCB er spredt over hele jordkloden, og efter at vi er blevet klar over, at industrisamfundets affaldsstoffer altid vil have en effekt på dyre- og plantelivet uanset fortyndingen.

Men nej — princippet bruges stadig i miljøadministrationen. Men det har fået et nyt og finere navn: recipientkvalitetsplanlægning.

Recipientkvalitetsplanlægningen bruges især på spildevandsområdet, og det går kort fortalt ud på følgende:

Vi kan bruge et vandløb som eksempel. Politikerne bliver enige med deres embedsmænd om, at der skal kunne leve ørreder i dette vandløb. Det er så recipient-kvalitets-målsætningen for dette vandløb. Udtrykket recipient viser, at man i første række opfatter vandløbet som en spildevandsmodtager, ikke som et levested for dyr og planter — et økosystem. Når recipientkvalitetsmålsætningen er fastsat, fastlægger man så kravene til rensningen af spildevandet således at målsætningen er (eller burde være) overholdt (spildevandsplan).

Men der er stadig tre muligheder for at undgå at redu-

cere affaldsmængden i spildevandet:

- ikke at overholde målsætningen,
- at sætte målsætningen meget lavt. F.eks. har Ringkøbing amtskommune målsat nogle vandløb til forureningsgrad 4, den højeste grad af forurening med organisk stof,
- at finde en anden recipient end vandløbet, som man tror kan omsætte en masse affald. F.eks. ser miljøplanlæggerne farvandet ud for Grenå som en sådan superspildevandsmodtager.

Den store gryde

I miljøstyrelsens hvidbog om forureningen fremhæves en positiv udvikling på spildevandsområdet. Det positive ligger dog ikke i at udledningerne er gået ned

— nej den er tværtimod gået op med 12% (målt som organisk stof, altså eksklusive tungmetaller og andre miljøgifte) efter at miljøbeskyttelsesloven er blevet vedtaget.

Men — som der står i Hvidbogen: »hele stigningen er faldet på de mere robuste recipienter«, d.v.s. fjorde, bugter og hav modsat de »sårbare recipienter«, d.v.s. søer og vandløb.

Eller kort sagt: det gælder bare om at finde det størst mulige hul at hælde affaldet ud i. At man så ved meget lidt om, hvad der sker med affaldet, efter at det er hældt ud i hullet gør ikke så meget.

I Hvidbogen står der ikke et ord om denne spildevandspolitik meget uheldige konsekvenser for vandkredsløbet. Når man via af-

MYNDIGHEDERNE
GARANTERER DIG -
DU DØR IKKE AF DDT
DU DØR IKKE AF BLY
DU DØR IKKE AF CADMIUM
DU DØR IKKE AF DIOXIN
DU DØR IKKE AF RADON
DU DØR IKKE AF KVIKSØLV
DU DØR IKKE AF VANADIUM
DU DØR IKKE AF VINYLCHLORID
DU DØR IKKE AF STRONTIUM
DU DØR IKKE AF

MEN HAR DU NOGEN SINDE TÆNKT
PÅ, AT DU FÅR DET HELE PÅ
ÉN GANG.

skærende ledninger fører spildevandet ud i havet, kommer man til at mangle vandet i søer og vandløb. Resultat: nærmest tørlagte vandløb i sommerperioden i nærheden af de større byer.

Giftstofferne

Et andet problem, som der ikke er taget højde for med recipientfilosofien, er miljøgiftene.

Det kan godt være, at der kan leve ørreder i et vandløb, selv om der udledes store mængder af f.eks. kviksølv i det. I det slam der opstår ved spildevandsrensning, findes der ofte ret høje koncentrationer af tungmetaller fra industriudledninger. Et højt tungmetallindhold medfører, at slammene ikke kan bruges som gødning på landbrugsjord, og i stedet for værdis-

fuld gødning har man noget uanvendeligt affald — endnu et problem, som recipientfilosofien ikke tager højde for.

80'ernes miljøproblem har to forskere fra Statens Levnedsmiddelinstitut kaldt forureningen med tungmetallet cadmium. Cadmium findes overalt, i luften, i jorden, i spildevandet, i kunstgødningen, i fødevarerne, i husholdningsredskaber, i legetøj...

Vores daglige optagelse af cadmium ligger tæt på den internationale faregrænse — men man leder forgæves i miljøstyrelsens hvidbog efter en omtale af problemet, endsige et forslag til dets løsning. Måske fordi det ikke kan rummes indenfor vand, jord, luft-recipientfilosofien.

Naturgødning, ressource eller forurening

65% af de egentlige miljøinvesteringer er ifølge miljøstyrelsens hvidbog brugt til bygning og drift af rensningsanlæg og afskærende ledninger. Alligevel er det meget svært at påvise en

forbedret tilstand i søerne, vandløbene og havet.

Den vigtigste årsag er følgende: samtidig med at forureningen fra byhusholdningerne er gået ned på grund af den bedre rensning, er forureningen fra landbruget taget til. Denne forurening forårsages i første række af udledninger af møddingvand, gylle og ajle.

Den dybereliggende årsag til landbrugsforureningen er den økonomiske udvikling. En behandling af staldgødning, ajle og gylle, der sikrer, at næringsstofferne ender som gødning på markerne i stedet for som forurening i søer og vandløb er dyr og meget arbejdskrævende. Det er nemmere og billigere for landmændene at satse på kunstgødning.

Miljømyndighedernes svar på denne udvikling er: mere kontrol.

Men en løsning på dette problem ville kræve, at man satte ind overfor værdien af naturgødningen. Værdien af plantenæringsstofferne i naturgødningen kunne forøges i forhold til prisen på kunstgødning,

f.eks. ved at der lægges en skat på kunstgødningen.

Man bør også udvikle nye metoder til opbevaring og udbringning af naturgødning med mindst muligt tab af plantenæringsstoffer, f.eks. i forbindelse med udnyttelse af energien i naturgødningen i biogas anlæg.

En sovepude

Som et middel til beskyttelse af miljøet har recipientprincippet spillet fallit, som ovennævnte eksempler viser. Årsagerne er følgende:

— hovedvægten er lagt på økosystemerne som affaldsmottagere (recipienter), ikke direkte på systemernes plante- og dyreliv, på økosystemernes struktur og funktion.

— en effektiv økosystems-kvalitets - planlægning vil kræve at vi dels har et tilbundsgående kendskab til de processer, der foregår i økosystemerne, dels har 100% kendskab til spildevandets sammensætning. Disse krav er langt fra opfyldt.

— forureningsbekæmpel-

sen skal i første række sættes ind hvor affaldet produceres: i producent- og forbrugerledet, og denne indsats må ikke udskydes til skaderne på økosystemerne er konstateret.

Endnu værre bliver det med det sidste nye påfund inden for recipient-kvalitets-planlægningen. Det går ud på, at der angives nogle rammer for udledningen af affaldsstoffer, som industrierne så senere kan udfylde uden hensyn tagen til tidligere tiders forslag til grænseværdier. Derved bliver miljø-administrationen endnu mere uoverskuelig, og ansvaret flyttes endnu længere væk fra den egentlig ansvarlige: forurenere.

Kort sagt: en miljø-kvalitets-planlægning ville være udmærket som et supplement til en forureningsbekæmpelse ved kilden. Men lægges hovedvægten på en recipient-kvalitets-planlægning, vil denne kun komme til at fungere som en sovepude for miljømyndigheden og medvirke til at tilsløre ansvaret for forureningen.

Giften siver

Miljøloven indeholder midlerne til at bekæmpe den industrielle produktions giftudledninger. Da miljøloven på en række punkter administreres lokalt, er det svært at få overblik over de metoder, der tages i anvendelse for at få bugt med industrisvineriet. Udgangspunktet er her taget i Chemi Nova sagen, som på mange måder er enestående, men som alligevel kan illustrere nogle principielle problemer omkring myndighedernes muligheder for at gribe ind overfor industriforurening.

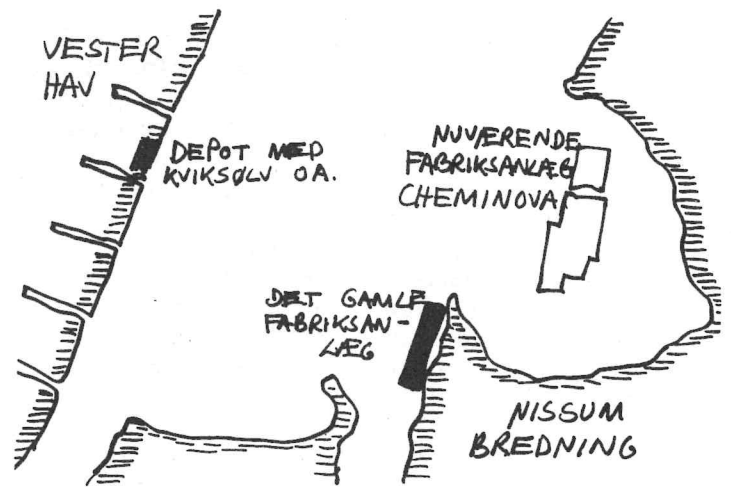
Der ude, hvor mågerne vender, hvis de overlever, ligger Chemi Nova. Flyttet hertil i 50'erne, fordi svine-riet ved fabrikken i Måløv dræbte fiskene i Roskilde fjord. Fabrikken producerer forskellige pesticider og en række giftige affaldsprodukter, der bl.a. havner i Vesterhavet og Limfjorden. Fra 1952 til 1960 produceredes et kviksølvholdigt, svampedræbende middel, og affaldet fra bl.a. denne produktion fandt man var for giftigt til udledning til havet. I 1956 fik virksomheden af arbejdsministeriet tilladelse til at lave et depot for affald ved hofde 42. Affaldsgruberne blev brugt af virksomheden, men myndighederne hældte også giftigt affald i depotet. Bl.a. skaffede landbrugsministeriet sig af med tonsvis af bladen på denne måde.

Chemi Nova er et historisk eksempel på, hvad det vil sige at planlægge sig ud af miljøproblemerne. En svinnende fabrik er placeret så yderligt, som det er muligt i kongeriget ud fra den filo-

sofi, at svineriet så nok ikke går ud over nogen. Det, der sker med den form for planlægning, er, at der kan gå lang tid inden ødelæggelserne bliver synlige. Til gengæld er der så god grund til at frygte ødelæggelsernes omfang. Årene går, og giften siver langsomt ud af depoterne. Kystfiskerne er de første til at opdage skaderne og til at protestere. Hummeren, der er et forureningsfølsomt dyr, forsvinder fra Nissum Bredning. Fiskernes protester fører ingenting med sig, og myndighederne reagerer ikke.

Efter miljøloven

I 1974 kommer miljøloven og troen på, at der ville blive grebet ind overfor industriforureningen. I loven er indeholdt et helt kapitel (nr. V) om godkendelse af særlig forurenende virksomhed. Desværre skal der kun ske en godkendelse, hvis der bygges en helt ny fabrik, eller hvis der sker udbygninger af en eksisterende. En sådan godkendelse kan være en stor for-

Harboøretange med Cheminova.

del for en virksomhed, fordi den i almindelighed sikres mod, at myndighederne kan møde op med nye krav. Den fordel har Chemi Nova ikke kunnet se, og man har produceret løs på gamle anlæg. De udvidelser, Chemi Nova har foretaget i perioden, er godkendt efter kap. V i miljøloven, men del-godkendelser i forhold til en større kemisk fabrik er helt utilstrækkelige. Miljøministeren har gennem miljøloven en mulighed for at kræve ældre virksomheder underkastet godkendelsesproceduren. Denne paragraf, der er brugt en gang tidligere overfor Proms kemiske fabrikker, er her i 1981 taget i anvendelse overfor Chemi Nova. Der skal så laves en samlet vurdering af udledningsforholdene og en godkendelse af Chemi Novas produktion.

Døde pipfugle og bevisets stilling

Selvfølgelig kunne folk bare have klaget over forureningen, og sådanne klager skal så behandles efter mil-

jøloven. Fabrikken ligger i en øde egn, og adgangen til at klage er i miljøloven koblet til, at klageren skal have en væsentlig og individuel interesse i sagen. En erhvervsfisker, der fanger hovedparten af sin fangst i området, ville kunne klage, men spørgsmålet er, om klagen ville have ført til noget. Klagen kunne have gået på de reelle iagttagelser, fiskerne har gjort, om fiskeriets tilbagegang. Men disse forhold vil det være meget vanskeligt at føre tilbage til en årsag i produktionsudslip fra Chemi Nova. Der kan gives talrige andre begrundelser for, at fiskeriet svigter. Overfiskning, klimændringer, fiskesygdomme etc. I 1978 fandt man nogle døde terner og påviste, at ternerne indeholdt et pesticid, som fremstilles på Chemi Nova. Men det beviste ikke, at fuglene var døde af dette stof, og det var ikke tilstrækkeligt bevis til, at miljøstyrelsen turde starte en sag mod Chemi Nova. Det er en typisk situation i masser af miljøsager. Bevisets

stilling, d.v.s. manglen på et holdbart videnskabeligt bevis om sammenhæng mellem årsag og virkning, fører til at sagen opgives, også i en masse tilfælde hvor enhver fornuftspræget person kan se, hvad der er sket. Som vi skal se senere, er der også forurenings-sager, hvor bevisets stilling er lige så usikker, men hvor der alligevel øjeblikkelig gribes ind overfor forureningen.

Interessemodsatninger

8. april 1981 offentliggør miljøstyrelsens havforureningslaboratorium en rapport, der viser, at der er forhøjede kviksølvniveauer i blåmuslinger i op til 6 km afstand fra Chemi Nova i Limfjorden. Mest kviksølv er der tættest ved fabrikken. Rapporten sætter en voldsom avisdebat igang, og den bliver forstærket af, at miljømyndighederne spiller bold med sagen. Ringkøbing amt, der har tilsynspligt med Chemi Nova, får travlt med at sende sorterer videre til miljøstyrelsen, der til gengæld forsøger at hindre oplysninger i at komme ud til offentligheden. Helt grotesk bliver det, da miljøstyrelsens vandkvalitetskontor af ren og skær have syge offentligt kritiserer miljøstyrelsens havforureningslaboratorium for at have brugt blåmuslinger i stedet for skrubber til at sige noget om kviksølvforureningens omfang.

Alle disse manøvrer mellem miljømyndighederne hænger sammen med, at denne form for deponering af kviksølv ikke er noget industrien har brug for i dag. Ingen industriorganisationer forsvarer kviksølvdepoterne. Depotterne er et historisk monument over en produktion, der for længst er opgivet. Miljømyndighederne kommer med et forbud mod handel med fisk, krebs og skaldyr fanget i områderne i Limfjorden og Vesterhavet i nærheden af Chemi Nova, og en håndfuld kystfiskere må hente

deres udkomme længere borte.

Men større kapitalinteresser bliver mobiliseret. Engelske fiskeriorganisationer starter en kampagne for at kræve importforbud mod danske fiskeprodukter til England. Nu går det stærkt. Under truslen om at miste en milliardeksport, beslutter regeringen, at depotterne skal fjernes. Beslutningen tages uden det sædvanlige krav om en ordentlig videnskabelig dokumentation og uden tro på, at man kan forklare englænderne, at kviksølvet er et lokalt problem. Det videnskabelige figenblad falder af og afslører, at miljøproblemerne alene er interessemodsatninger. Så længe en stor industri står overfor nogle kystfiskere sker der intet i årevis. Er det betydelige kapitaler, der er involveret, så træder statsmagten til og finder en løsning. Og i det spil har saglig viden en underordnet rolle. F.eks. tyder noget på, at fjernelsen af depotet med kviksølvet er foregået uden overvejelser om, hvad man skulle stille op med de stoffer, der er sivet udenfor det fjernede sand, og som i mange år vil betyde en belastning for vandøkosystemerne.

Kan det ske igen?

Nu tager myndighederne fat på at godkende Chemi Nova's giftige udslip. Er der så ikke, selvfølgelig lidt sent, ved at komme styr på forureningen? Forventningerne må nok beherskes. Udgangspunktet for en kapitel V godkendelse efter miljøloven er en recipientkvalitet. I en sådan plan skal vurderes, hvad recipienten kan tåle af forskellige stoffer, når der f.eks. skal foregå erhvervsfiskeri. En ordentlig recipientkvalitetsplan er uhyre vanskelig at lave, fordi kendskabet til naturforholdene ofte er mangelfuldt. Amtet, der er recipientansvarlig, har da heller ikke lavet en recipientkvalitetsplan, nok ikke så meget af respekt for naturens mangfoldighed, som

fordi miljøstyrelsen endnu på syvende år ikke har lavet en vejledning. Den godkendelse, der kan laves for Chemi Nova, vil indeholde en række kravværdier for stofferne i udslippet. Virksomheden vil få en tilladelse til at forurene med giftige stoffer op til en bestemt grænseværdi (emissionsværdi) målt som en koncentration i spildevandet og med en grænse for hvor mange tons, der årligt må udledes. Når en tilladelse er givet, er det myndighedernes ansvar, om miljøet alligevel bliver ødelagt. Emissionsværdierne er ikke en sikkerhed mod giftvirkningen i vandøkosystemerne, for disse værdier er i hovedsagen fastsat ud fra de spildevandsværdier, man når ned på, når en almindelig teknologisk praksis anvendes i en produktion. Der er altså god grund til at kritisere disse emissionsværdier, og denne planlægningsprocedure, og der er ingen beroligelse at hente i en godkendelse af Chemi Nova, hvis det på længere sigt drejer sig om at sikre omgivelserne mod forgiftninger.

Bedre vilkår for giftblanderne

Manglen på viden, om hvordan naturen fungerer, afskrækker ikke de stærke kræfter, der presser på for at planlægningen af industriforureningen sker ud fra immissionsværdier. Det er gennem EF, der bliver lagt pres på de danske miljømyndigheder for at indføre denne type grænseværdier. Immissionsværdi-

er er koncentrationer for giftige stoffer målt i f.eks. fisk og muslinger i recipienten. Princippet er her, at der i stedet for grænser for spildevandsudledningen, skal sættes grænser for hvor meget indholdet af et givet stof må vokse forskellige steder i vandøkosystemet. Det er ingen enkel sag at bestemme disse koncentrationsforøgelse, hvad man får en god fornemmelse af ved at se på Chemi Nova sagen. Her er flere ekspertgrupper uenige om en vurdering af måleresultater, der ovenikøbet stammer fra en massiv forurening. At fremskaffe et skudsikkert bevismateriale omkring forhøjede niveauer i muslinger, kan kun medføre, at der vil gå endnu længere tid, før miljømyndighederne har dokumentation for indgreb overfor en svinende industri. Ideen om immissionsværdier bygger på den fejlagtige opfattelse, at der for giftstoffer kan accepteres en vis stigning. Enhver påvirkning af økosystemerne har nogen biologiske konsekvenser, der, selv om de kan synes harmløse, godt på længere sigt kan være dramatiske. Der tages ikke hensyn til denne usikkerhed, men ideen er, at miljømyndighederne »vurderer«, hvad en recipient kan »tåle« af tons bly, chrom, cadmium etc. om året. Virksomhederne får så tildelt en godkendelse til at måtte udlede en vis del af denne totalbelastning. En én gang givet godkendelse kan selvfølgelig ikke uden videre fratages en industri — heller ikke selv om im-

missionsværdierne over-
skrides.

Afvisningen af immissions-
værdierne skal ikke opfat-
tes som et udtryk for, at
emissionsværdierne er
ren lykke. Men kontrollen
med spildevandets indhold
af giftige stoffer giver vi-
den om udslippet, og i bed-
ste fald kan målinger i reci-
pienten afsløre skadevirk-
ninger. Emmissionsværdi-
erne giver i hvert fald ikke
miljømyndighedernes *tilla-
delse* til, at giftigt industri-
spildevand ødelægger reci-
pienten. Med emissions-
værdierne er det stadig ty-
deligt, at det er industrien,
der udleder giftige stoffer,
der har de og de konse-
kvenser. Tendensen i denne
miljøplanlægning er tyde-
lig. Gennem lemfældige
miljøgodkendelser får in-
dustrien læsset ansvaret for
forureningen over på mil-
jømyndighederne. Kritik af
udledninger fra en virk-

somhed fører selvfølgelig
til, at virksomheden henvi-
ser til myndighedernes god-
kendelse.

En fremtidig miljøplanlægning

Chemi Nova er et eksempel
på en kemisk produktion,
der hele tiden laver nye pe-
sticider og dermed også får
nye stoffer i spildevandet.
Produktionens variation
viser det håbløse i princip-
pet om, at der først gribes
ind, når der er konstateret
en skadelig virkning. For at
dæmme op mod denne helt
uoverskuelige mængde
stoffer og produkter og be-
grænse deres virkninger,
når de havner i recipienten,
er der vedtaget en »lov om
kemiske stoffer og produk-
ter — nr. 212 af 23. maj
1979«. Loven kræver, at
nye stoffer skal anmeldes
til myndighederne, og en

række oplysninger skal gi-
ves, inden stoffet eller pro-
duktet må sælges. Anmel-
delsen skal indeholde op-
lysninger om stoffets kemi-
ske og fysiske egenskaber
og mulige skadevirkninger
på sundhed og miljø.

For at kunne vurdere mil-
jøpåvirkningerne skal de
forskellige stoffer gennem-
gå en række toxicitetstests
af forskellig lødighed. Tes-
tene bygger på laboratorie-
forsøg og er f.eks. en un-
dersøgelse af, hvor giftigt
det nye stof er overfor daf-
nier i løbet af 24 timer.
Man skal ikke være profet
for at afsløre, at dette plan-
lægningsmiddel er helt util-
strækkeligt til at sikre bed-
re miljøforhold. Det er
ikke nok at vide, hvor gif-
tigt et stof er i laboratorie-
forsøg, når det skal anven-
des i en industriel produk-
tion sammen med mange
andre stoffer og ofte under
meget varierende forhold.

En erkendelse af det kan
ses i den stigende interesse,
der er for at tage fat på en
teknologivurdering i for-
hold til bl.a. miljøproble-
mer. Produktionen, kilden
til forurening, skal selvføl-
gelig ses i sin helhed, d.v.s.
den konkrete teknologis
virkninger på arbejdsmiljø,
det ydre miljø, ressource-
forbrug, produktkvalitet
m.m. Sådanne analyser vil
være forudsætningen for
en fornuftig miljøplanlæg-
ning. Altså hvad produce-
rer Chemi Nova, hvad er
konsekvenserne i arbejds-
miljøet, hvad er konse-
kvenserne i det ydre miljø?
Når denne viden er skaffet
frem, kan de miljømæssige
belastninger gøres op, og er
disse utålelige, eller er der
usikkerhed omkring konse-
kvenserne, skal der kunne
gennemtvinges alternative
teknologier eller et ophør
af den pågældende produk-
tion.

Der er mere end miljøloven

**Dette NOAH-blad handler om miljø-
loven. Miljøloven er den centrale lov,
men ikke den eneste lov, der regulerer
de interessekonflikter, der opstår, om
anvendelsen af det ydre miljø. I denne
artikel vil vi beskrive nogle af de andre
love, og sammenhængen mellem dem
og miljøbeskyttelsesloven.**

**Filosofien i miljøbeskyttelse i Dan-
mark er i høj grad baseret på, at man
skal planlægge sig ud af problemerne.
Vi vil først og mest indgående beskrive
de såkaldte planlove, og dernæst nogle
af de love, der omhandler mere speci-
fikke interessekonflikter.**

Miljøloven og den fysiske planlægning

Med den fysiske planlægning menes her lands- og regionplanlægningen, kommune- og lokalplanlægningen. Regionplanlægningen og kommuneplanlægningen kaldes også tit for den sammenfattende planlægning. Det gør de fordi det er i de planer, at man skal koordinere alle de forskellige planer et amt eller en kommune skal lave, f.eks. vandforsyningsplanlægning, varmeplanlægning, planlægning af byudvikling, planlægning af miljøets kvalitet m.v. Inden for miljøområdet er arbejdsdelingen mellem amt og kommune den, at amtet på baggrund af en række hensyn skal udarbejde planer for miljøets kvalitet forskellige steder, mens kommunen skal forestå de anlæg, f.eks. spildevandsanlæg, der skal til for at opnå den kvalitet.

Den direkte sammenhæng mellem fysisk planlægning og miljøbeskyttelse kommer til udtryk i både regionplanlovens og kommuneplanlovens formålsparagraffer. Det hedder f.eks. i kommuneplanlovens formålsparagraf *at forurening af luft, vand og jord samt støjulemper forebygges, bl.a. ved bedst mulig adskillelse af miljøbelastede aktiviteter og beboelse.*

Filosofien er altså den, at man via den fysiske planlægning, kan forsøge at minimere konflikter mellem forurenende virksomheder og deres omgivelser, ved at sørge for tilstrækkelig afstand mellem de forskellige funktioner. Det er i øvrigt karakteristisk, at de miljøhensyn der omtales i lovene om fysisk planlægning kun tager sigte på kommende bebyggelser og altså ikke er møntet på de problemer som er i eksisterende byområder. Ud over denne adskillelsesfilosofi er sammenhængen mellem miljøloven og den fysiske planlægning mere indirekte og mere kompleks. Især hvad angår regionplanlægningen.

Miljølovgivning og regionplanlægning

Miljøloven består som bekendt af en hel masse paragraffer, der er samlet i en række kapitler. Nogen af dem er særligt vigtige i planlægningssammenhæng. Det er kap. 3 der handler om beskyttelse af grundvandet, kap. 4 der handler om beskyttelse af overfladevand (søer, åer, fjorde, bæltter, hav), kap. 5 om godkendelse af særligt forurenende virksomhed og endelig kap. 9 om kortlægning og planlægning inden for miljøområdet.

I kap. 9 i det nye miljølovsforslag står der at amtsrådene med bistand fra kommunalbestyrelserne skal foretage en kortlægning af forureningen fra forskellige kilder, støjforurening, luftforurening, vandforurening og samtidig skal man bedømme hvor meget dette påvirker omgivelserne, hvordan miljøets kvalitet har det. Når det er gjort skal man udarbejde planer for hvordan man ønsker at miljøets kvalitet skal være, miljøkvalitetsplaner.

De forurenende virksomheder

Et af formålene med at udarbejde de mange planer for miljøets kvalitet er at finde frem til, hvor der er plads til mere forurening. Hvor kan miljøet tåle mere forurening eller hvor vil man acceptere skadevirkninger i en eller anden udstrækning. På disse steder udlægges industriarealer til særligt forurenende virksomhed, eller som det hedder: *virksomhed m.v.,*

hvortil der af hensyn til forebyggelse af forurening må stilles særlige beliggenhedskrav. Der skal findes arealer til virksomheder, der belaster miljøet på forskellige måder. Nogle virksomheder skal have adgang til at udlede store mængder spildevand, derfor skal der være en holdbar recipient i nærheden. Nogle skal have lov at lugte eller støje, derfor skal der være langt til de nærmeste boliger, og boligerne skal helst ikke ligge i den retning vinden blæser. Endelig er der nogen virksomheder, der f.eks. opbevarer store mængder kemikalier. Hvis der går hul på en tank hos dem, kan kemikalierne sive ned gennem jorden og nå grundvandet. Det skal man også helst undgå. Og derfor skal sådanne virksomheder ikke ligge lige der, hvor kommunen henter sit vand.

Miljølov og kommuneplanlægning

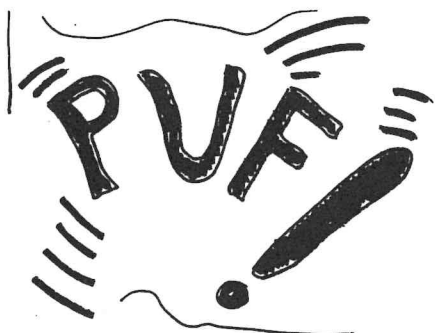
Der står i kommuneplanlovens formålsparagraf, at man skal forsøge at lave gode arbejds- og boligmiljøer i nuværende og kommende bysamfund. Og at man bl.a. skal gøre det ved ikke at placere boliger, arbejdspladser, veje o.s.v. sådan at de generer hinanden. Længere henne i kommuneplanloven står der, at kommuneplanen skal sammefatte regionplanens bestemmelser om, hvor de særligt forurenende virksomheder skal ligge — med alle de andre planer. (Planer for byudvikling, trafikplanlægning o.s.v.).

Men så står der faktisk ikke ret meget mere om miljøbeskyttelse i kommuneplanloven. Der gives f.eks. ikke anvisninger på, hvordan miljøet skal forbedres i de eksisterende byområder, ja der stilles dårligt nok krav til, at man overhovedet skal forbedre miljøet her. Som det også gælder regionplanloven, så fokuseres der på — ved nybyggeri — at adskille forskellige aktiviteter således at de ikke generer hinanden. Det kan man til dels acceptere ved regionplanlægningen, men kommuneplanlægningen skal jo have planer for byerne. Og det er netop i byerne at vi finder de fleste miljøproblemer. Endnu mere mystisk bliver det, hvis vi vender tilbage til selve miljøloven, til dens kap. 5 om særligt forurenende virksomheder. Det er nemlig stadigvæk sådan, også efter den ny revision af miljøloven, at de kap. 5-godkendelser, man giver særligt forurenende virksomheder, normalt ikke kan gøres tidsbegrænsede. Tilladelserne til at forurene er givet for tid og evighed. Det kan undre at det er tilfældet, når samtidig kommuneplanloven ikke lægger op til at gøre noget ved de eksisterende forhold.

Naturfredningsloven og miljøbeskyttelse

Med den stigende industrialisering og urbanisering har folk behov for rekreation.

Da man til trods for den foran omtalte planlægning ikke har formået at skabe bomiljøer, som tilfredsstill-

ler folks behov for rekreation, er der et behov for at drage ud i »naturens dybe, stille ro«. Jo flere motorveje der gennemskærer landet, des vanskeligere bliver det at finde »natur«. I følge naturfredningsloven skal amterne udarbejde landskabsanalyser og planer, som skal indgå i regionplanerne. Hensigten er at visse områder skal fredes, hvilket ofte betyder at der ikke må bygges, opføres elmast, graves grus og lignende, som ændrer det fredede område.

Et nyt område, der er inddraget i naturfredningsloven, er beskyttelse af visse vandløb og søer. Den øgede landbrugsdrift har medført at mange vandløb er blevet tørlagt, og mange småsøer og moser opfyldt. I følge naturfredningsloven må det ikke længere ske

uden tilladelse fra fredningsmyndighederne.

Vandløbsloven og miljøbeskyttelse

Konflikterne omkring anvendelsen af vandløbene har især været en konflikt mellem afledning af spildevand fra landbrug, industri og husholdning og anvendelsen af vandløbene til levesteder for fisk, som både sportsfiskere og dambrugere har været interesseret i. Vandløbsloven har ofte været et godt våben for landbruget, når myndighederne har prøvet at gribe ind over for landbrugets udledning af okker, bortdræning af engområder og lignende. I følge den nuværende vandløbslov har afledning af vand nemlig fortrinsret for al anden benyttelse af vandløbene. Hvis landmændene har ønsket at lave vandløbene om til

snorlige, flisebeklædte kanaler, rør i jorden eller barbere alle vandplanter væk, har der ikke været meget at stille op. Dog har den nye bestemmelse i naturfredningsloven medført, at fredningsmyndighedernes tilladelse skal indhentes inden vandløbet reguleres.

Miljøstyrelsen har udarbejdet et nyt forslag til vandløbslov. Vandløbsloven skal nemlig — samtidig med miljøloven — revideres i dette folketingsår. Det nye forslag til vandløbslov retter lidt op på nogle af disse forhold. Udnyttelsen af vandløbet skal som noget nyt ske i sammenhæng med den målsætning, der er angivet i recipientkvalitetsplanen. Bortskæring af grøde skal ikke kun foretages på en sådan måde, at vandet kan løbe hurtigt væk, men grødeskæringen

skal også tilgodeses mulighederne for at dyr og planter kan trives. Lovforslaget åbner også op for den mulighed, at vandløb der er blevet spoleret, kan restaureres. Hvor meget af lovforslaget, der ender som lov, er dog fortsat et spørgsmål.

Andre love

Foruden de her nævnte love eksisterer der lovgivning vedrørende vandforsyning, råstofanvendelse, forurening af havet med olie og andet, olie og kemikalieaf-fald, kemiske stoffer og produkter m.m. Endvidere eksisterer der et utal af bekendtgørelser og cirkulærer der uddyber mange af de forhold, der f.eks. i miljøbeskyttelsesloven ikke er konkretiseret, men overladt til miljøministeren at uddybe.

Forureneren betaler - ikke

Et af grundprincipperne i miljøbeskyttelsesloven er, at den, der forurener, skal betale. Det princip kaldes ofte PPP (efter det engelske: Polluter Pays Principle). Princippet betyder, at forureneren skal betale udgifterne til de rensningsforanstaltninger, som offentlige myndigheder beslutter for at sikre rimelige miljøforhold.

Hvis man leder spildevandet til et kommunalt rensningsanlæg, skal man være med til at betale for bygning og drift af spildevandsanlægget. Udgifterne fordeles efter en såkaldt betalingsvedtægt, som udarbejdes af kommunalbestyrelsen. Ofte betales der for husholdningsspildevand efter, hvor stor en grund man har. Industriens betaling

reguleres ved særbidrag. I Jeff Huntington og Ulla Villemoes' rapport — det er ikke det rene vand — om miljøbeskyttelse og penge, RUC Tek-sam 1981« har man forsøgt at undersøge, om PPP overholdes ved kommunale spildevandsanlæg. Undersøgelsen bygger på fire kommuner. Konklusionen i rapporten er, at PPP kun i begrænset om-

PPP, kan de fleste miljøforkæmpere nok være enige om, er et rimeligt princip. Men virkeligheden ser noget anderledes ud. Forskellige støtteordninger og ulige betalinger til rensningsanlæg medfører, at ikke alle forurenere betaler lige meget for at komme af med den samme mængde skidt.

fang er anvendt. I de fleste kommuner giver kommunen et vist tilskud til spildevandsanlæg. Et sådant kommunalt tilskud betyder, at forureneren ikke fuldtud dækker omkostningerne til rensning af spildevandet, men at alle skatteydere giver en skærv uanset deres egen forurening. Visse kommuner favoriserer industrien, så

borgerne kommer til at bære en større del af omkostningerne, end det er rimeligt ud fra PPP.

Da Svinnings kommuner i Vestsjællands amt udarbejdede en spildevandsplan, gjorde NOAH-Jyderup indsigelse mod den foreslåede betalingsform for spildevandsrensning. NOAH-Jyderup foreslog, at pengene til anlægs- og driftsud-

gifter skulle komme ind ved, at alle ejendomme blev pålagt en forureningsafgift. Denne skulle afhænge af spildevandets sammensætning og mængde fra den enkelte ejendom. Ideen med forslaget var, at det ville opfordre til at forurene mindre og ændre spild til genbrug. Svinningskommune havde ikke meget til overs for forslaget. Uden argumenter fastslog kommunen blot, at de henholdt sig til det forelagte forslag, og amtet erklærede sig uden videre enige med kommunen.

De nævnte eksempler viser, at PPP ikke er ført ud i livet, når det drejer sig om fællesrensning.

Vender man blikket mod enkeltudledere, d.v.s. virksomheder og ejendomme, som ikke leder spildevandet ud til kommunale rensningsanlæg, men selv sør-

ger for evt. rensning, viser det sig også, at der her er tale om skævheder i betalingen for rensning. Virksomheder, men ikke husholdninger, kan nemlig få støtte til forureningsbegrænsende foranstaltninger.

Miljøstøtte

Da miljøbeskyttelsesloven trådte i kraft, var de forskellige erhvervsorganisationer bange for, at loven ville medføre store udgifter for de virksomheder, der tidligere havde ladet hånt om miljøet. Derfor blev »Lov om midlertidig støtte til miljøinvesteringer« gennemført. I perioden 1975-80 blev der i medfør af denne lov udbetalt 223 millioner kroner i støtte til virksomheders forureningsbegrænsning. Loven var tidsbegrænset, da EF ikke tillader enkeltlandene at give

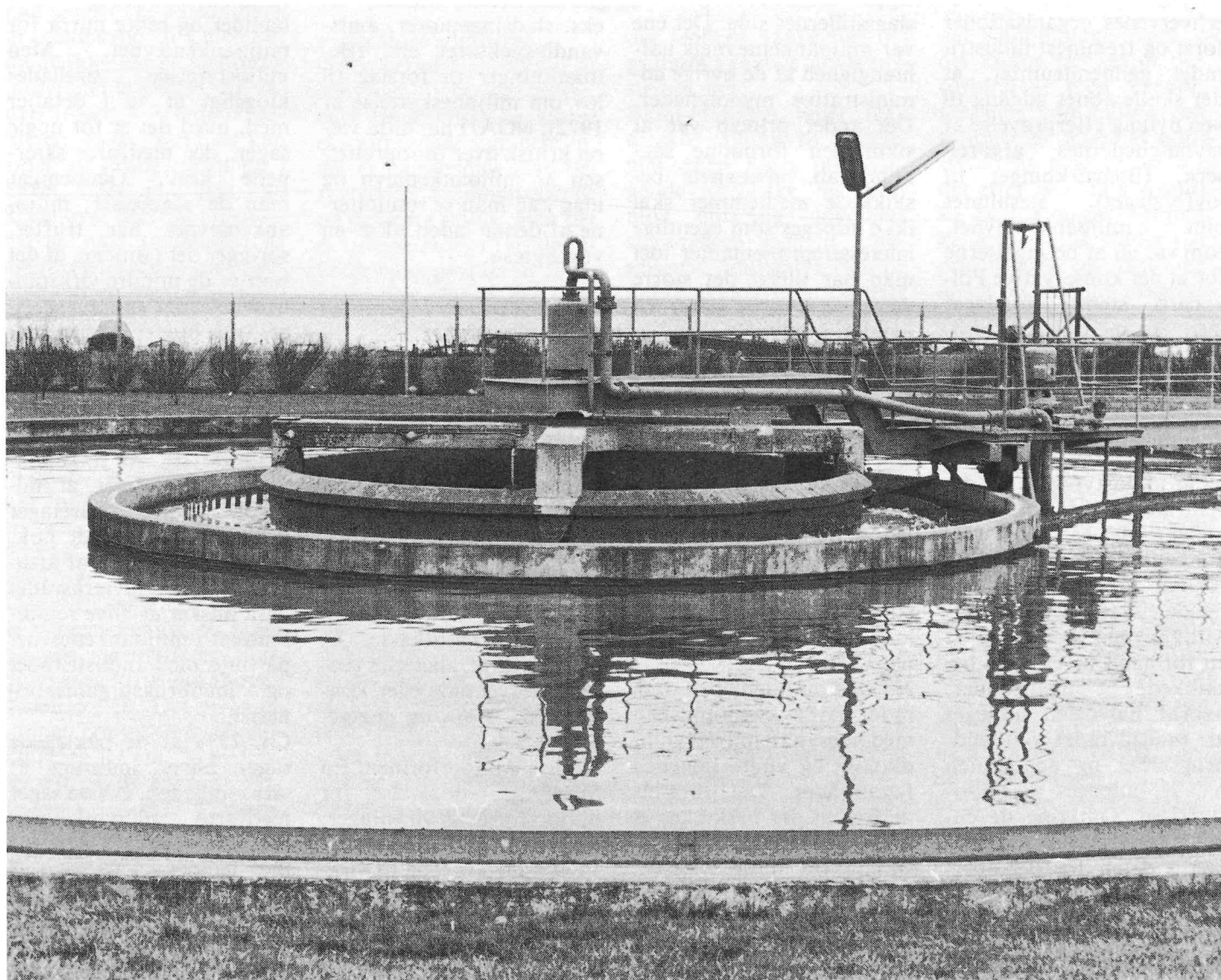
vedvarende støtte, som kan være konkurrenceforvridende. Da tidsbegrænsningen udløb, var man klar med en ny »Lov om miljøstøtte«, hvorefter virksomheder kan få støtte til investeringer i mindre forurenende teknologi og i økonomisk tyngende projekter.

Okkerstøtteloven

Industrien er ikke den eneste magtfulde faktor i Danmark. Også landbruget kan rulle sig ud, når deres ret til at udlede alt muligt skidt i vandløbene bliver anfægtet. Efter at landbruget og miljøstyrelsen længe havde skændtes om, hvorvidt det var lovligt, at der blev udledt okker til vandløbene i forbindelse med dræning, vandt landbruget. Miljøministeren udtalte nemlig, at det ikke var ulovligt at tillade okker til

vandløbene ved dræningsprojekter. For ikke helt at tabe ansigt — miljøminister er man jo — blev der fremsat lovforslag om at yde økonomisk støtte til bekæmpelse af okker. I løbet af en forsøgsperiode på 3 år vil staten udbetale fem millioner kroner til landbruget, når det skal forsøge at bekæmpe de okkergener, der kan opstå i vandløbene i forbindelse med landbrugets dræning.

Alt i alt kan man sige, at selvom PPP er et af grundprincipperne i miljøbeskyttelsesloven, medfører administrationen af loven samt diverse støttelove, at ikke alle forurenere betaler lige meget. Jo større og mere indflydelsesrig, man er, des større er chancen for, at man ikke reelt betaler omkostningerne i forbindelse med den nødvendige rensning.

Ræven vogter gæs

Landboretkskonsulent Herluf Petersen hilste i Landsbladet (15. maj 1981) en afgørelse fra miljøankenævnet velkommen.

Ankenævnet havde nemlig besluttet, at en landmand med 10.000 æglægende høns ikke behøvede at gøre noget ved stanken. Kommunen og miljøstyrelsen havde tidligere besluttet, at lugten skulle nedbringes, da den var til stor gene for en nabo.

Landboretkskonsulenten mente, at afgørelsen var et udtryk for, at der ses mere

realistisk på miljøsager nu end i miljølovens første år. »Afgørelsen er ydermere et eksempel på, at Miljøankenævnets afgørelser er betydelig bedre set fra landmandens synsvinkel end de afgørelser, der træffes i miljøstyrelsen,« sagde konsulenten.

hvis man ser lidt på forhistorien omkring miljøankenævnets tilblivelse og sammensætning, er det ikke særlig forunderligt, at landbruget holder mere af miljøankenævnets afgørelser end af miljøstyrelsens afgørelser.

Under de politiske forhandlinger omkring miljølovens vedtagelse i foråret 1972 fik erhvervenes organisationer først og fremmest industrirådet gennemtruffet, at der skulle åbnes adgang til »en uvildig efterprøvelse af myndighedernes afgørelser«. (Bemærkninger til lovforslaget). Resultatet blev miljøankenævnet, som var en af betingelserne for at det konservative Folkparti stemte forslaget igennem med Socialdemokraterne i Folketinget i 1973.

Miljøankenævnet er den øverste klageinstans for miljøsager, der er behandlet af miljøstyrelsen, og det centrale område for miljøankenævnet er klager over godkendelser, påbud og forbud for særlig forurenende virksomheder.

Miljøankenævnet består af en formand og et antal beskikkede medlemmer, hvoraf halvdelen udpeges af Industrirådet og landbrugsrådet og den anden halvdel udpeges af miljøstyrelsen. Omkring de enkelte sager sker behandlingen i enten tre personers udvalg eller 5 personers udvalg i større sager. Afgørelser træffes ved stemmeflerhed.

Ved etablering af miljøankenævnet blev især to principper fremhævet fra forslagsstillernes side. Det ene var miljøankenævnets uafhængighed af de øvrige administrative myndigheder. Det andet princip var at sikre den fornødne sagkundskab. »Nævnets beskikkede medlemmer skal ikke udpeges som egentlige interesserepræsentanter idet man har tillagt det større vægt, at nævnet bliver en uvildig, sagkyndig myndighed. For at sikre den fornødne sagkundskab, især i erhvervsøkonomisk og produktionsteknisk henseende, i spørgsmål om begrænsning eller forebyggelse af forureningen foreslås det, at der som medlemmer af nævnet beskikkes en kreds af personer efter indstilling fra industriens og landbrugets organisationer.

Nævnet må imidlertid også råde over sagkundskab med hensyn til miljøteknik, økologi og andre lignende fagområder. Det foreslås derfor, at der beskikkes et antal medlemmer efter indstilling fra miljøstyrelsen. Det vil være naturligt, at der blandt disse udpeges personer med særlig sagkundskab om de emner,

der vedrører kommunerne og disses aktiviteter på miljøbeskyttelsesområdet, f. eks. stadsingeniører, amtsvandinspektører etc. (Bemærkninger til forslag til lov om miljøbeskyttelse af 1972). NOAH har altid været kritisk over for oprettelsen af miljøankenævn og idag kan man se resultaterne af denne laden »Ræven vogte gæs«.

Klagerne til miljøankenævnet

I de senere år har miljøankenævnet behandlet ca. 125 sager pr. år med en stigende tendens. Omkring halvdelen af miljøstyrelsens afgørelser bliver påklaget til miljøankenævnet. De fleste klager kommer fra naboer, der anser de af miljøstyrelsen stillede vilkår over for virksomheden som utilfredsstillende. Et stort antal af klagerne vedrører forventede eller konstaterede støj- og lugtgener.

I følge 'Miljøreformen. En foreløbig redegørelse for miljøreformens virkninger, miljøstyrelsen november 1979' blev kravene til virksomhederne skærpet i knap 40% af de tilfælde, hvor klagen til miljøankenævnet var indbragt af de omboen-

de. En sådan oplysning kunne jo medføre, at man klappede lykkeligt i sine hænder og råbte hurra for miljøankenævnet. Men miljøstyrelsen undlader klogeligt at gå i detaljer med, hvad det er for nogle sager, der medfører skærpede krav. Gennemgår man de afgørelser, miljøankenævnet har truffet, springer det i øjnene, at det især er de mindre virksomheder såsom møntvaskerier, små bogtrykkerier, autoreparatører o.lgn. der bliver pålagt skarpere krav, hvorimod de store virksomheder i langt højere grad går fri. At småhåndværkere ikke føler, at miljøankenævnet varetager deres interesser godt nok, er formodentlig en af årsagerne til at håndværksrådet også ønsker at blive repræsenteret i miljøankenævnet på linje med Industrirådet og landbrugsorganisationerne.

Ca. 25% af de påklagede sager bliver indbragt af virksomheden. I disse sager medførte miljøankenævnets afgørelse, at kravene blev lempet i halvdelen af sagerne. En af de mest opsigtsvækkende sager, som miljøankenævnet har behandlet, er sagen om god-

kendelse af etableringen af en PVC-fabrik ved Skælskør. Miljøstyrelsen havde forbudt etableringen, da en sådan produktion ville være for farlig og risikofyldt. Miljøankenævnet nærede ikke de samme betænkkeligheder og godkendte, at en PVC-fabrik kunne bygges. At miljøankenævnet kun behandler godt og vel 100 sager om året, er ikke et udtryk for, at der ikke er flere miljøkonflikter i Danmark pr. år. Dels har mange mennesker ikke tilstrækkeligt mod til at klage. Det er også nødvendigt med et godt kendskab til lovgivningen for at kunne klage. Hvis man endelig har fundet papir og blyant frem og sendt en klage afsted, risikerer man at få det svar, »at man ikke er klageberettiget, da man ikke har en væsentlig individuel interesse i sagen«.

Miljøankenævnet har afgjort, at lystfiskere ikke kan klage over udledningen af spildevand til Lillebælt, da de ikke har en væsentlig individuel interesse. En sådan afgørelse betyder i realiteten, at der stort set kan ledes alt muligt skidt ud i havet, uden at nogen kan klage over det. Da ingen — måske med undtagelse af erhvervsfiskere — rent juridisk har en væsentlig individuel interesse i havet.

Set fra rævens side

Formanden for miljøankenævnet cand. jur. N.J. Blom-Hansen har i et interview givet en vurdering af hvordan miljøankenævnet har fungeret, og hovedindtrykket er, at miljøankenævnet har løst sin opgave. Han tager kritikken op om, hvorvidt miljøankenævnet er erhvervsvenligt og peger på »at synspunkter i erhvervenes favør må indgå i diskussionen. Det er jo en simpel konsekvens af miljølovens § 1 stk. 3, hvorefter der på de ene side skal lægges vægt på de ydre omgivers beskaffenhed og forureningens virkninger på disse og på den anden side virksomhedens samfundsmæssige nytte og omkostningerne ved beskyttel-

sesforanstaltningerne.

Dette betyder i praksis, at hensynet til beskæftigelse, øget produktion og større eksport indgår som hensyn, der er ligeværdige med beskyttelsen af omgivelserne og det ydre miljø, men det er næppe muligt i miljøankenævnets praksis at finde eksempler på, at der ikke ved en afgørelse er taget alle rimelige hensyn til miljøet.« (1)

Der er ikke truffet afgørelser i miljøankenævnet, hvor der ikke har været fuld enighed mellem nævnets 3 eller 5 medlemmer. Dette skulle angiveligt skyldes, at der har været stor forståelse hos de beskikede medlemmer for at finde frem til den i saglig henseende bedste afgørelse.

At det med det saglige ikke er helt problemløst kommer Blom-Hanssen indirekte ind på, idet det hyppigt er sådan at de vurderinger MA foretager er mildere over for virksomhederne end det resultat miljøstyrelsen er kommet frem til. Da det jo er saglige bedømmelser der foregår begge steder kan en sådan ensi-

dig tendens vanskeligt begrundes i faglige uoverensstemmelser.

Blom-Hanssen tager ikke direkte stilling til problemet, men nøjes med følgende kryptiske bemærkning omkring uoverensstemmelsen mellem afgørelserne i miljøstyrelsen og miljøankenævnet: »Dette er nok en simpel følge af, at spørgsmålet underkastes en fornyet sagkyndig vurdering, hvor idealet ikke kan være, at man skal stadfæste en afgørelse, som man ikke er helt enig i.« (1) Disse krumspring for at bevare miljøankenævnets sagkyndighed, når tendensen i afgørelserne er ensidig, er selvfølgelig en umulighed for miljøstyrelsens eksperter skal naturligvis også håndhæve miljølovens § 1 stk. 3.

Miljøankenævnet er en størrelse der i højere grad end miljøstyrelsen skal varetage nogle økonomiske interesser, og det er miljøankenævnets hovedfunktion.

NOAH i

miljøankenævnet!

Kom der miljøorganisatio-

ner i miljøankenævnet, og det kunne tænkes, at der i forbindelse med revisionsforslaget kom miljøorganisationer på nogle af miljøstyrelsens pladser, så ville det efter NOAH's skøn ikke hjælpe meget. Miljøankenævnet ville stadig i sin praksis være låst fast i juridiske og såkaldt »faglige« problemstillinger, så en fornyelse af miljøbeskyttelsesarbejdet gennem dette navn vil være meget vanskelig. NOAH tror ikke på, at erhvervsorganisationerne opgiver deres dominerende stilling i ankenævnet uden at få en tilsvarende sikring af deres interesser et andet sted i systemet. NOAH må derfor i denne sag afvise at bruge kræfter på en deltagelse i miljøankenævnet, fordi vi ikke tror på at miljøet kan fundamentalt forbedres gennem statsmagten og fordi de oplysninger, NOAH eventuelt kunne få gennem en deltagelse, vil være af begrænset værdi.

Kilde (1)

Ingeniøren nr 52, 78

Krav til en dansk miljøpolitik

1. Ikke fornyelige råstoffer og materialer, som glas, papir, plastik m.v. skal holdes i lukkede kredsløb:
industri → vare → forbrug → genanvendelse/genindvinding
2. Organisk stof (plante- og dyrisk affald) og planteneringsstoffer skal udspredes på jorden — ikke udledes i søer, vandløb og havet.
3. Udledning af miljøgifte (bly, cadmium, PCB m.v.) til miljøet må ikke finde sted. Anvendelsen af disse stoffer må derfor begrænses mest muligt, og kun finde sted, hvor tab til miljøet kan undgås.
4. Energiforbruget skal dækkes ved vedvarende energikilder (sol, vind, bioenergi).
5. Tilsætningsstoffer til fødevarer må kun anvendes, hvis det er strengt nødvendigt for fødevarernes holdbarhed.
6. Knappe ressourcer skal fordeles ligeligt, både nationalt og internationalt.
7. Anvendelsen af knappe ressourcer skal prioriteres efter produkternes nytteværdi.
8. Al reklame afskaffes og erstattes af forbrugeroplysning.
9. Miljøpolitikken må ikke vende den tunge ende nedad, således at de svagest stillede må bære de største byrder.
10. Et rent dansk miljø må ikke opnåes ved, at de miljøbelastende industrier flyttes til u-lande eller andre industrialiserede lande.
11. Miljøpolitikken må decentraliseres, d.v.s. at brugerne skal have den størst mulige indflydelse på udformningen af nærmiljøet.
12. Produktionen skal løbende vurderes i forhold til miljøbelastning og den mindst svinende teknologi skal anvendes.
13. Fortsæt selv.

KÆRE LÆSER
DETTE NUMMER
ER DET NÆSTE
SIDSTE I DENNE
ABONNEMENTS-
SERIE. DU VIL I
DEN NÆRMESTE
FREMTID MODTAGE
ET INDBETALINGS-
KORT TIL DEN
NÆSTE SERIE
NR. 79 - 86.
MILJØHILSEN
NOAH